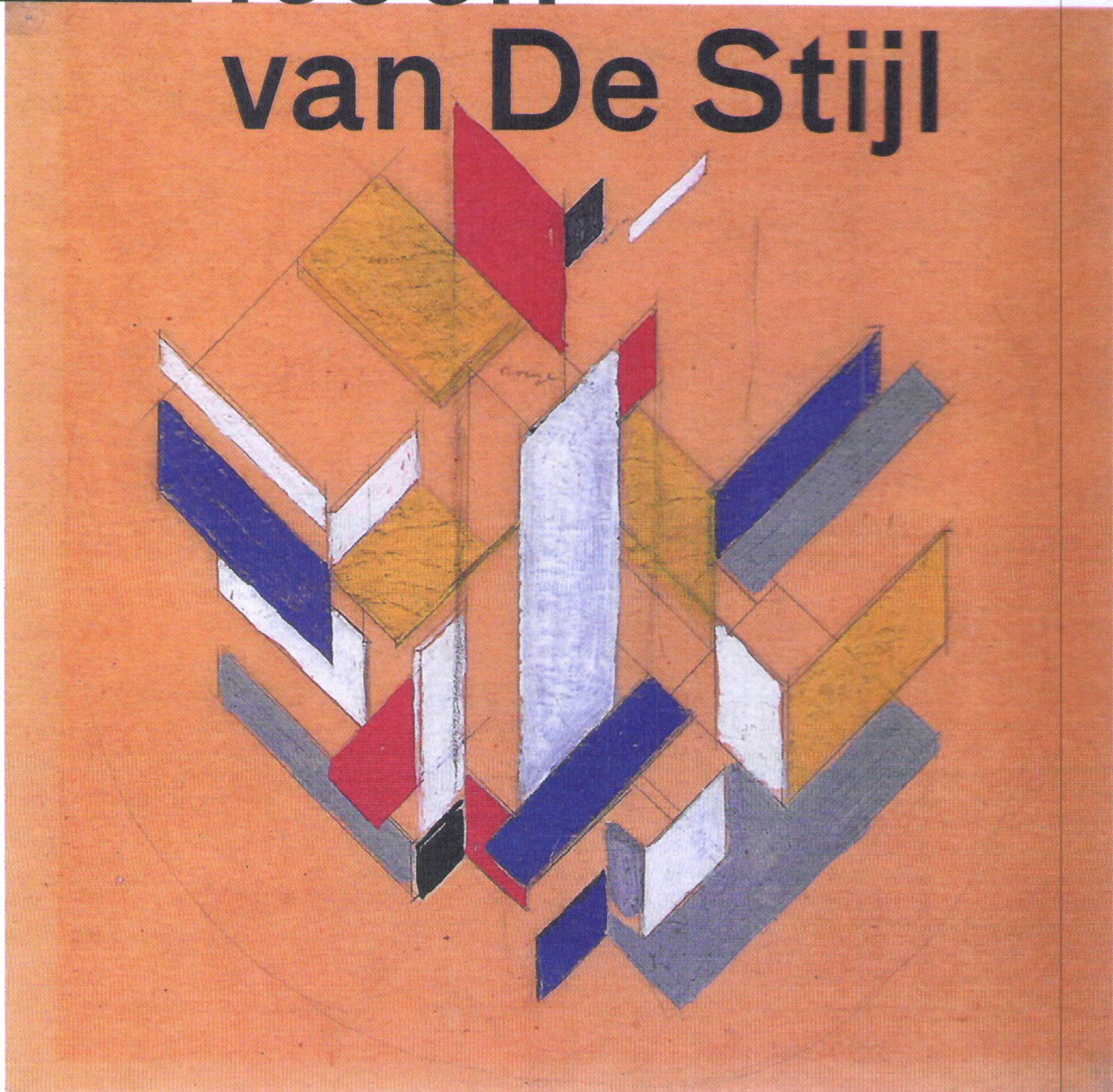

Maison d'Artiste.

Onvoltooid icoon

van De Stijl

Dolf Broekhuizen (red.)

nai010 uitgevers

2016.

Inhoud

- 8 Floris Alkemade
Voorwoord
- 11 Dolf Broekhuizen
Inleiding
- 17 Michael White
Voorbeeldig wonen. Het Maison d'Artiste als representatie en idee
- 25 Dolf Broekhuizen
Levenschte ervaringen. Initiatieven voor modelwoningen en reconstructies
-
- 35 Alied Ottevanger
Monumentale kunst in maquettes
- 43 Kees Somer
**'We werkten steeds vollediger samen.'
Van Eesteren en de 'construction collective'**
- 53 Dolf Broekhuizen
**Betekenis geven aan het Maison d'Artiste.
Historiografie van een ontwerp**
-
- 89 Dolf Broekhuizen
Opdrachtgever gezocht. Mogelijkheden en dilemma's rond realisatie
- 99 Wouter Jan Verheul
Verankerde ontwikkeling. De verbinding van beeldbepalende gebouwen met de plek
- 107 Paul Meurs
Ongebouwd gerestaureerd. Restauratie, reconstructie en late realisaties van modern erfgoed
- 115 Ole Bouman
Maison d'Artiste. Nooit meer, alsnog, of juist straks?
- 120 Bibliografie
- 128 Register
- 130 Archieven
- 130 Beeldverantwoording
- 130 Over de auteurs
- 130 Dank
- 132 Colofon
-
- Beeldkatern**
- 66 Maison d'Artiste
- 74 Maison Particulière
- 82 Maison Rosenberg (Hôtel Particulier)

A Deze publicatie kwam mede tot stand dankzij
v een bijdrage van het Prins Bernard Cultuurfonds/
A Ted Schutten Fonds, de EFL Stichting,
– het Harten Fonds en het De Gijselaar-
Hintzenfonds.

D Eindredactie
Dolf Broekhuizen

– Auteurs
E Ole Bouman, Dolf Broekhuizen,
– Paul Meurs, Alied Ottevanger, Kees Somer,
Wouter Jan Verheul, Michael White

– Tekstredactie

P Els Brinkman

– Vertaling

– Maaïke Post, Arjen Mulder (essay White),

P Walter van der Star (citaten essay Ottevanger)

– Beeldredactie

R Dolf Broekhuizen

– ism Ingrid Oosterheerd

– Grafisch ontwerp en lithografie

– Lex Reitsma

– Druk en binden

– Wilco Art Books, Amersfoort

– Projectcoördinatie

– Brecht Bleeker

– Uitgever

– nai010 uitgevers

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

© 2016 de auteurs, de fotografen en
nai010 uitgevers, Rotterdam.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veeleenvoudingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.
© 2016, c/o Pictoright Amsterdam

Niet alle rechthebbenden van de gebruikte illustraties konden worden achterhaald. Belanghebbenden wordt verzocht contact op te nemen met nai010 uitgevers, Mauritsweg 23, 3012 JR Rotterdam. info@nai010.com

nai010 uitgevers is een internationaal georiënteerde uitgever, gespecialiseerd in het ontwikkelen, produceren en distribueren van boeken op het gebied van architectuur, stedenbouw, kunst en design. www.nai010.com

ISBN 978-94-6208-303-5

CULTUURFONDS
Prins Bernhard

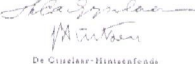

EFL STICHTING

J.E. Jurriaanse Stichting

Harten Fonds

De Gijselaar-Hintzenfonds

Inleiding

Maison d'Artiste: een onvoltooid icoon

Ongelofelijk trots waren ze. En vermoed. Toen het ontwerp voor de kunstenaarswoning 'Maison d'Artiste' oktober 1923 eenmaal stond tentoongesteld, was het presentatiemateriaal nog maar net gereed. Kunstenaar Theo van Doesburg (1883-1931) had samen met architect Cornelis van Eesteren (1897-1988) de maanden voor de opening koortsachtig gewerkt aan de Stijl-tentoonstelling waarvan dit ontwerp een van de sleutelstukken was. Nachtelang hadden ze aan de tekeningen en de maquette doorgewerkt. Het Maison d'Artiste diende tot uitdrukking te brengen hoe vernieuwend De Stijl was. In de ogen van Van Doesburg was de Stijl-groep in ieder geval in Nederland de belangrijkste avant-gardebeweging en op dat moment ook toonaangevend. Het model was meer dan een zuiver ruimtelijke plastiek, maar kan ook beschouwd worden als een manifest van een nieuwe architectuur. Zij zouden hiermee hun stempel drukken op de kunstwereld. De expositie 'Les Architectes du Groupe "de Stijl"' in de galerie van de gerespecteerde kunsthandelaar Léonce Rosenberg (1879-1947) in het centrum van de kunstwereld, Parijs, was voor Van Doesburg het bewijs dat De Stijl internationaal erkenning kreeg en meer was dan het tijdschrift waarvan hij de onvermoeibare propagandist was.

Het Maison d'Artiste is een van de drie ontwerpen die de twee Hollanders speciaal voor de tentoonstelling in Parijs maakten [afb. 1]. Het bijzondere van dit ontwerp en de andere twee, een particulier woonhuis, 'Maison Particulière', en een particulier woonhuis met museum voor de kunstcollectie van Rosenberg, 'Maison Rosenberg' (ook wel Hôtel Particulier genoemd), is dat er een nieuwe opvatting over architectuur en wonen aan ten grondslag ligt. En het Maison d'Artiste geeft daar aan het meest radicaal uiting. Het Maison Particulière en het Maison Rosenberg zijn opgebouwd uit volumes en vlakken die als zelfstandige elementen in elkaar zijn geschoven en zo één

omdat hier de vertrekken op verschillende niveaus in afzonderlijke volumes zijn ondergebracht die min of meer lijken te zweven. Het systeem van dragende muren is helemaal losgelaten. Niet een gang maar het trappenhuis functioneert als centrale kern die de vertrekken met elkaar verbindt en een dynamische ruimte-beleving mogelijk maakt. Doordat kamers in elkaar overlopen, kan op een vrijere manier worden geleefd. Terwijl de vensters in het Maison Particulière nog zijn vormgegeven als een gat in de muur, zoals gebruikelijk was in die tijd, gaan Van Doesburg en Van Eesteren in het Maison d'Artiste een stap verder, en worden vensters gevelbreed of beslaan ze zelfs een hele gevel. Kleurvlakken vallen volledig samen met de gevelvlakken. Daardoor leggen ze de nadruk op de elementaire onderdelen van de architectuur zoals ruimte, vlak en kleur en geven ze de architectuur een nieuwe esthetiek. Sterker nog: schilderkunst en architectuur vallen volledig samen en zijn een harmonieuze eenheid die krachtige indrukken biedt aan de bewoner, waarbij afzonderlijke schilderkunst en beeldhouwkunst overbodig zijn geworden.

De teleurstelling was dan ook groot toen Van Doesburg er enkele jaren later achter kwam dat zijn modellen na de tentoonstelling terecht waren gekomen in de kelder van de uitgever van het avant-gardetijdschrift *L'Architecture vivante* en in de vochtige ruimte verloren waren vergaan. Wat restte waren de ontwerp-tekeningen en de spaarzame zwart-witfoto's van de maquettes. Het project bleef voor altijd in de ontwerpfase steken en is nooit gerealiseerd. Uit de incongruenties tussen de tekeningen en de maquette van het Maison d'Artiste blijkt dat de ontwerpers nog zoekende waren, het was *work in progress*. Wie het huis zou willen realiseren, moet nieuwe beslissingen nemen om het ontwerp om te zetten naar een uitvoerbaar plan.

Alhoewel het Maison d'Artiste niet verder is gekomen dan een ontwerp, heeft het wel invloed gehad. Sinds de expositie hebben de projecten van Van Doesburg en Van Eesteren een uit-